

เอกสารวิชาการ
(Individual Study)

การนำหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

จัดทำโดย นางสาวเสาวนีย์ จิระวุฒิกุล
รหัส ๖๒๐๗๕๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การนำหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

นางสาวเสาวนีย์ จิระวุฒิกุล^๑

บทนำ^๒

ด้วยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่และอำนาจในการกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาลซึ่งถือเป็นหนึ่งในภารกิจหลักที่จะพัฒนาภาคธุรกิจให้เข้มแข็ง โปร่งใส ได้รับความน่าเชื่อถือจากสาธารณชน และยังเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญทำให้ธุรกิจมีความมั่นคงยั่งยืน เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้ประกอบการธุรกิจ และยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยต่อสายตานักลงทุนต่างประเทศอีกด้วย

ดังนั้น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ จึงได้ออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๖๑ และประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อใช้ในการประเมินธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาลพร้อมทั้งออกหนังสือรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจให้แก่ธุรกิจที่ผ่านเกณฑ์การรับรองการตรวจประเมิน ทั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ โดยแบ่งออกเป็น ๖ หลักดังนี้

๑. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงมีมาตรการป้องกันการทำผิดกฎหมาย และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรม

๒) หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นความถูกต้องดีงาม ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเสมอภาค มีการส่งเสริมจิตสำนึกและพฤติกรรมการทำงานตามจรรยาบรรณธุรกิจและส่งเสริมสนับสนุนยกย่องผู้กระทำความดี

๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยดำเนินงานด้วยความโปร่งใส กระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจน มีระบบควบคุมและสามารถตรวจสอบได้ มีการสื่อสารข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสีย และเป็นที่ยอมรับต่อสังคมภายนอก

๔) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ธุรกิจเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอก มีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการโดยร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน

^๑ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โมเดไทย จำกัด

^๒ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, คู่มือเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ, หน้า ๑-๓.

๕) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลจากการกระทำของตน ตลอดจนมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน กำหนดให้รางวัลและการลงโทษไว้อย่างชัดเจน และมีจิตสาธารณะ เอื้ออาทรต่อสังคม

๖) หลักความคุ้มค่า (Value) หมายถึง ธุรกิจมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีกิจกรรมหรือแผนงานที่ส่งเสริม สนับสนุน การประหยัดลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้

● สรุปสาระสำคัญตามหลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ 6 หลัก ดังนี้

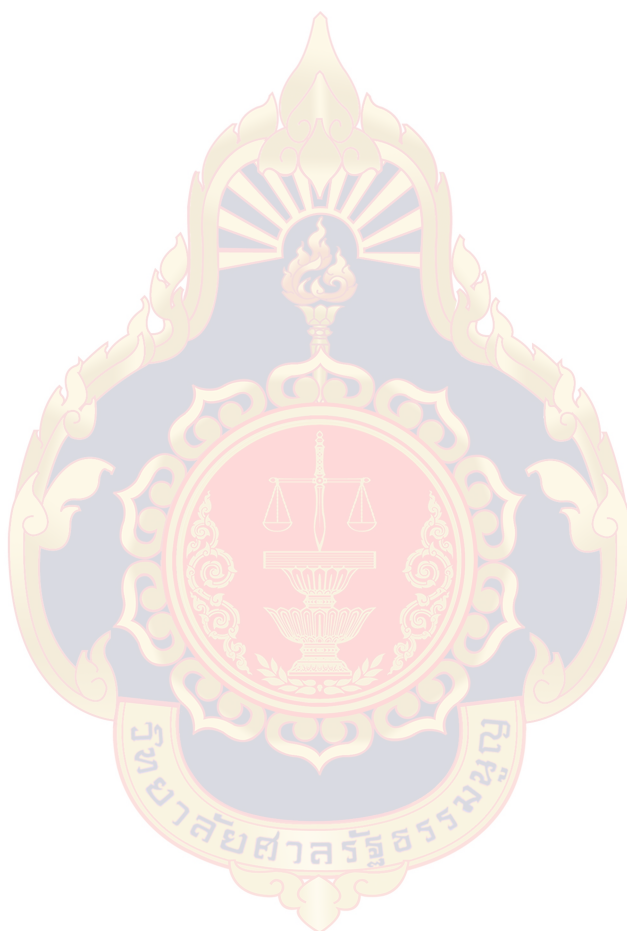
ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจมีวัตถุประสงค์ของการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ ๔ ประการ ดังนี้

๑) เพื่อรณรงค์และปลูกจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจ ให้ธุรกิจมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ประชาชน รวมทั้งกระตุ้นให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

๒) เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล นำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ธุรกิจอื่น

๓) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจให้สามารถดำเนินการอย่างมีธรรมาภิบาล สร้างมาตรฐานกิจการไทยให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้เกิดความมั่นคง และยั่งยืน

๔) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับธุรกิจที่มีธรรมาภิบาลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

เนื้อหา

ในบทความนี้จึงขอเสนอเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ๑. ความหมายของหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรม และ ๒. การนำหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ความหมายของหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรม

๑.๑ ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Program : UNDP)^๓ ให้คำนิยาม “ธรรมาภิบาล” ว่าหมายถึงการดำเนินงานของภาคการเมืองการบริหารและภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกกระดับ ประกอบด้วยกลไกกระบวนการ และสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออก ซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ๒) กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) ๓) ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) ๔) การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus orientation) ๕) กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political legitimacy) ๖) ความเสมอภาค (Equality) ๗) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and effectiveness) ๘) พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) และ ๙) การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic vision)

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์^๔ เห็นว่า ธรรมาภิบาล คือการกำกับดูแลกิจการที่ดี หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมือง สังคม องค์กร สถาบัน หรือธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty) ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบและรับรองที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ความชอบธรรม ยุติธรรม (Fairness) ความมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ (Quality and Efficiency) และการมีมาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรม เป็นการทั่วไป (General Ethical and Moral Standard) เป็นหลักที่มีคุณค่าและสำคัญมาก เพื่อนำพาให้สังคมไทย ธุรกิจไทย โดยรวมมีความเข้มแข็งมั่นคงและเจริญก้าวหน้า

^๓ วศิน ชื้อสุทนต์ และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร, ๒๕๕๙ การใช้ธรรมาภิบาลในธรรมาภิบาลไทย, วารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – มิถุนายน. หน้า ๑๐๗.

^๔ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. คู่มือเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ. หน้า ๕.

๑.๒ ความหมายของหลักนิติธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายคำว่า “นิติธรรม” หมายถึง “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายหลักนิติธรรมที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน” ทั้งนี้ นักกฎหมายส่วนใหญ่ เชื่อว่ามีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “The Rule of Law” ซึ่งมีแนวคิดมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณเน้นไปในหลักการปกครองประเทศด้วยความถูกต้องเป็นธรรมโดยกฎหมาย คือ ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เพราะคำว่า Rule นั้นสามารถแปลได้ว่า “การปกครอง” หรือแปลว่า “กฎกติกา” ก็ได้ ฉะนั้น ในความคิดของนักปกครองสมัยกลางในยุโรปก็จะให้ความหมายไปในหลักการปกครองที่ดี ก็คือ การปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่ปกครองโดยคน (Rule by Law, not by man) และหมายถึงหลักการที่เป็นกฎกติกาของกฎหมายที่ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม^๕

ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ได้ให้นิยามหลักนิติธรรมว่า^๖ “หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ่มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิตหารราชย์ หากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้น โดยเด็ดขาดและยุติธรรม ตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม”

๒. การนำหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้ออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๖๑ และประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อใช้ในการประเมินธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาลพร้อมทั้งออกหนังสือรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจให้แก่ธุรกิจที่ผ่านเกณฑ์การรับรองการตรวจประเมิน ทั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ โดยแบ่งออกเป็น ๖ หลัก ดังนี้

๑) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และความยุติธรรมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงมีมาตรการป้องกันการทำผิดกฎหมาย และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรม

^๕ จรรย์ ภักดีธนากุล. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ ๑. หน้า ๓.

^๖ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๕๒. **หลักนิติธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, หน้า ๒๓.

๒) หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นความถูกต้องดีงาม ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเสมอภาค มีการส่งเสริมจิตสำนึก และพฤติกรรมการทำงานตามจรรยาบรรณธุรกิจและส่งเสริมสนับสนุนยกย่องผู้กระทำความดี

๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยดำเนินงานด้วยความโปร่งใส กระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจน มีระบบควบคุมและสามารถตรวจสอบได้ มีการสื่อสารข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสีย และเป็นที่ยอมรับต่อสังคมภายนอก

๔) หลักการมีส่วนร่วม (Partipation) หมายถึง ธุรกิจเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอก มีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการโดยร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน

๕) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลจากการกระทำของตน ตลอดจนมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน กำหนดให้รางวัลและการลงโทษไว้อย่างชัดเจน และมีจิตสำนึกเอาใจอาทรต่อสังคม

๖) หลักความคุ้มค่า (Value) หมายถึง ธุรกิจมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีกิจกรรมหรือแผนงานที่ส่งเสริม สนับสนุนการประหยัดลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้

ซึ่งแต่ละหลักจะมีเกณฑ์ชี้วัดและประเมินผลการปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นใช้เครื่องมือชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ โดยแต่ละหลักแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ตัวชี้วัดหลัก และตัวชี้วัดรอง

ตัวชี้วัดหลัก เป็นข้อกำหนดสำคัญตามหลักเกณฑ์ธรรมาภิบาลธุรกิจของแต่ละหลักที่ธุรกิจต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามที่คณะกรรมการกำกับมาตรฐานธรรมาภิบาลกำหนด หากไม่ปฏิบัติตามนั้น ให้ถือว่าธุรกิจไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ

ตัวชี้วัดรอง เป็นข้อกำหนดตามหลักเกณฑ์ธรรมาภิบาลธุรกิจที่มีน้ำหนักรองลงมา จากตัวชี้วัดหลักที่ธุรกิจพึงปฏิบัติ เพื่อสะท้อนถึงความมีธรรมาภิบาลของธุรกิจในแต่ละหลักว่ามีมากน้อยเพียงใด

คุณสมบัติของธุรกิจที่ขอรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ

๑) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลประเภท ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน และบริษัทจำกัด ที่ดำเนินกิจการมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๒) ไม่เคยถูกเพิกถอนหนังสือรับรอง เว้นแต่พ้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

๓) ไม่ฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนดในประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๓ ตลอดระยะเวลาอายุ

หนังสือรับรอง ธุรกิจที่ได้รับหนังสือรับรองมีหน้าที่ต้องรักษามาตรฐานธรรมาภิบาลตามเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจตลอดระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจ เว้นแต่พ้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

๔) ไม่เป็นนิติบุคคลล้มละลาย

สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ

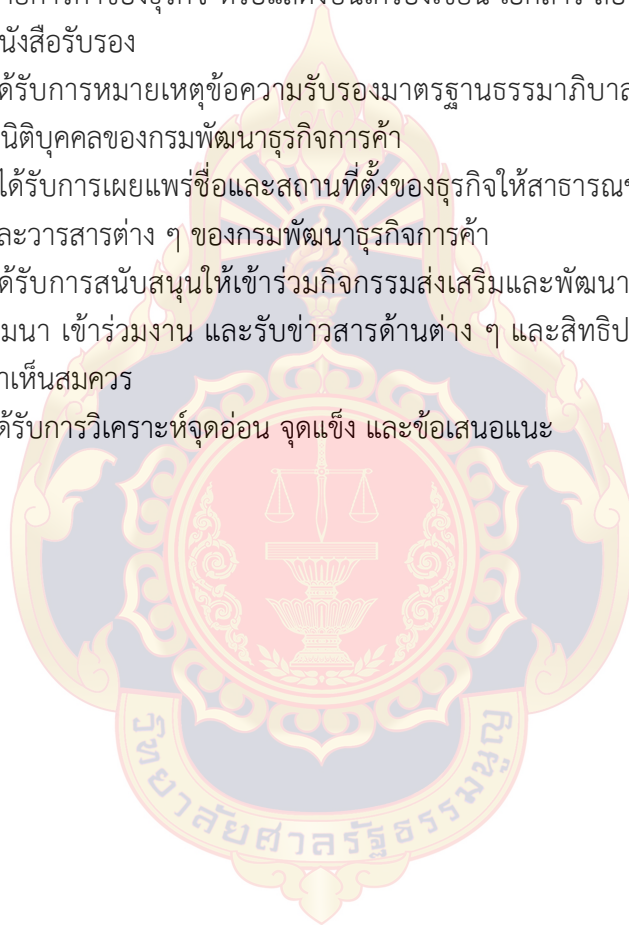
๑) ได้รับหนังสือรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ พร้อมเครื่องหมายรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจตามที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนด โดยมีสิทธินำเครื่องหมายรับรองไปแสดงร่วมกับเครื่องหมายการค้าของธุรกิจ หรือแสดงบนเครื่องเขียน เอกสาร สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้ตลอดระยะเวลาอายุหนังสือรับรอง

๒) ได้รับการหมายเหตุข้อความรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจในหน้าหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

๓) ได้รับการเผยแพร่ชื่อและสถานที่ตั้งของธุรกิจให้สาธารณชนทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ และวารสารต่าง ๆ ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

๔) ได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เช่น อบรมสัมมนา เข้าร่วมงาน และรับข่าวสารด้านต่าง ๆ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเห็นสมควร

๕) ได้รับการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และข้อเสนอแนะ

• ขั้นตอนการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ

แผนภาพแสดงขั้นตอนการประเมินธรรมาภิบาลธุรกิจ
จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า. คู่มือเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ. หน้า ๑๑.

• **หลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นกรอบในการตรวจประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ**

หลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นกรอบในการตรวจประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ แบ่งออกเป็น ๖ หลัก ดังนี้

หลัก	การพิจารณา	ตัวชี้วัดหลัก
๑. นิตិธรรม	การบริหารงานของธุรกิจเป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ด้วยความถูกต้อง มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ	การถือปฏิบัติที่เคร่งครัดตามกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ
๒. คุณธรรม	การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทุกคนยึดมั่นความถูกต้องดีงามด้วยความมีระเบียบวินัย และต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจรรยาบรรณธุรกิจ ซึ่งการทำธุรกิจอย่างมีจรรยาบรรณธุรกิจ หมายถึง มาตรฐานทางศีลธรรม คุณธรรมที่ใช้กับธุรกิจ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านจรรยาบรรณธุรกิจขึ้นกับกิจการ	การส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณธุรกิจ
๓. ความโปร่งใส	กระบวนการทำงานของบุคลากรและผู้บริหารมีกฎเกณฑ์ต่างๆ มีการเปิดเผยตรงไปตรงมา สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และในการดำเนินงานต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย	การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ
๔. การมีส่วนร่วม	การบริหารงานที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับรู้การวางแผนการปฏิบัติงาน การประเมินผลงาน การเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหา ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีพลังในการทำงานร่วมกัน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ และการเปิดรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำ เพื่อที่จะกำหนดแนวทางการปรับปรุง/แก้ไขให้เหมาะสมต่อไป	การใส่ใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

หลัก	การพิจารณา	ตัวชี้วัดหลัก
๕. ความ รับผิดชอบ	การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรและผู้บริหารใส่ใจต่อปัญหาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผลของการปฏิบัติหน้าที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ และสร้างความพึงพอใจต่อทุกฝ่าย ต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย และมีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความสามารถในการชี้แจงให้เหตุผลเพื่ออธิบายการกระทำของตนเอง และสามารถตอบคำถามของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ในทุกที่ทุกโอกาส เพื่อแจกแจงอธิบายการกระทำทั้งหมดที่ตนรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบต่องานและการกระทำของตนเอง รวมถึงการตระหนักและสำนึกในสิทธิและหน้าที่	ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหาร และมีความรับผิดชอบต่อสังคม
๖. ความคุ้มค่า	การบริหารการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและมีคุณภาพที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเกิดมูลค่ามากที่สุด ในการปฏิบัติงานต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แผนภาพหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นกรอบในการตรวจการประเมินธรรมาภิบาลธุรกิจ
จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า. คู่มือเกณฑ์มาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ. หน้า ๑๒-๑๓.

บทสรุป

หลักธรรมาภิบาล มีสาระสำคัญอันประกอบด้วย ๘ ประการ ได้แก่ ๑) หลักนิติธรรมและเสมอภาค ๒) หลักการใช้อำนาจหน้าที่ ๓) หลักคุณธรรม ๔) หลักความโปร่งใส ๕) หลักการมีส่วนร่วม ๖) หลักความรับผิดชอบ ๗) หลักความมั่นคง และ ๘) หลักความคุ้มค่า ภาคเอกชนพบว่าสามารถนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้ได้ในเรื่องของ ๑) การปฏิบัติตามกฎหมาย ๒) การไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำผิดกฎหมาย และ ๓) การเป็นหูเป็นตาให้แก่รัฐ

“หลักนิติธรรม” หมายถึง “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายหลักนิติธรรมที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่และอำนาจในการกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาลซึ่งถือเป็นหนึ่งในภารกิจหลักที่จะพัฒนาภาคธุรกิจให้เข้มแข็ง โปร่งใส ได้รับความน่าเชื่อถือจากสาธารณชน และยังเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญทำให้ธุรกิจมีความมั่นคงยั่งยืน เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้ประกอบการ และยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยต่อสายตานักลงทุนต่างประเทศอีกด้วย

ดังนั้น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ จึงได้ออกประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๖๑ และประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อใช้ในการประเมินธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาลพร้อมทั้งออกหนังสือรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจให้แก่ธุรกิจที่ผ่านเกณฑ์การรับรองการตรวจประเมิน ทั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินมาตรฐานธรรมาภิบาลธุรกิจ ๔ ประการ ดังนี้

๑) เพื่อรณรงค์และปลูกจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจ ให้ธุรกิจมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ประชาชน รวมทั้งกระตุ้นให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

๒) เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล นำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ธุรกิจอื่น

๓) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจให้สามารถดำเนินการอย่างมีธรรมาภิบาล สร้างมาตรฐานกิจการไทยให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

๔) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับธุรกิจที่มีธรรมาภิบาลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

บรรณานุกรม

กำชัย จงจักรพันธ์, “หลักนิติธรรม”. คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, เข้าถึง ข้อมูลวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐ จาก k-rc.net/imageupload/๒๑๕๗๖/_๑.pdf.

จรัญ ภัคธีธนากุล. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นรป.) รุ่นที่ ๑.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๕๒. หลักนิติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒

วศิน ชื่อสุทธจิต และทิพย์รัตน์ เล่าหวิเชียร. การใช้ธรรมาภิบาลในธนาคารพาณิชย์ไทย. วารสารจัดการ สมัยใหม่ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙. หน้า ๑๐๗.

